

คาถา 5 ย. ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

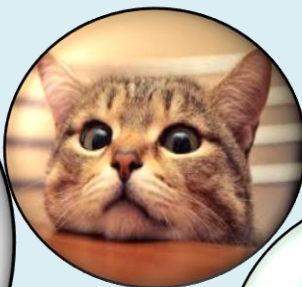
จากสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าที่ยังคงตรวจพบสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าในหลายพื้นที่และสามารถพบได้ตลอดทั้งปี ซึ่งในประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อพิษสุนัขบ้าแล้ว 3 ราย โดยโรคนี้ยังไม่มีทางรักษาให้หายได้ หากได้รับเชื้อและมีอาการแล้วผู้ป่วยจะเสียชีวิตทุกราย จึงยังคงต้องเฝ้าระวังและคิดว่าเสมอว่า “สุนัขทุกตัวอาจมีเชื้อพิษสุนัขบ้า” สุนัขหรือแมวที่ปล่อยออกมานอกบ้านทุกตัวมีสิทธิ์ติดเชื้อพิษสุนัขบ้า แม้ว่าสุนัขจะได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันแล้วก็ตาม ผู้ที่มีสัตว์เลี้ยง (สุนัขและแมว) ควรดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสัตว์เลี้ยง เนื่องจากพบว่า สัตว์เลี้ยงที่มีเจ้าของเป็นสาเหตุของโรคพิษสุนัขบ้าในคนมากกว่าสุนัขจรจัด ผู้ปกครองควรดูแลอย่าให้บุตรหลานไปเล่นหรือคลุกคลีกับสุนัขและแมว

คาถา 5 ย. เพื่อลดความเสี่ยงต่อการถูกกัดหรือข่วน จำได้ง่ายๆ ดังนี้

1. อย่าแหย่ ให้สุนัขโมโห โกรธ
2. อย่าเหยียบ หาง ตัว ขา หรือ ทำให้สุนัขหรือสัตว์ต่าง ๆ ตกใจ
3. อย่าแยก สุนัขที่กำลังกัดกันด้วยมือเปล่า
4. อย่าหยิบ ขามข้าวหรือเคลื่อนย้ายอาหารขณะที่สุนัขกำลังกินอาหาร
5. อย่ายุ่ง หรือเข้าไปใกล้กับสุนัขหรือ สัตว์ต่างๆนอกบ้านที่ไม่มีเจ้าของ หรือไม่ทราบประวัติ

หากถูกสัตว์กัดหรือข่วนให้รีบล้างแผลด้วยน้ำสะอาดและสบู่หลายๆครั้งแล้วใส่ยาฆ่าเชื้อ จากนั้นไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดทันที เพื่อรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและควรมารับวัคซีนตามกำหนดเวลาอย่างเคร่งครัด รวมทั้งเฝ้าระวังสุนัขหรือแมวที่มากัดเป็นเวลา 10 วัน หากสัตว์ตายระหว่างดูอาการ ให้แจ้งปศุสัตว์ในพื้นที่เพื่อตัดหัวสุนัขส่งตรวจหาเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า

ข้อมูล : สำนักสื่อสารความเสียงและพัฒนากิจกรรมสุขภาพ/สำนักโรคอุบัติวิทยา

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

หยุดเสียงด้วยคาตา 5ย. ป้องกันพิษสุนัขบ้า

1. **อย่าแหะ** ให้สุนัขโมโห

2. **อย่าเหยียบ** สุนัขให้ตกใจ

3. **อย่าแยก** สัตว์ที่กักกัน
ด้วยมือเปล่า

4. **อย่าหยิบ** แยมจานอาหาร

5. **อย่ายุ่ง** สุนัขที่ไม่ได้เลี้ยง

DDC
กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

สำนักสื่อสารความเสี่ยง
และพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ
Bureau of Risk Communication
and Health Behavior Development

สายด่วน
กรมควบคุมโรค
1422

ข้อมูล : สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ/สำนักโรคระบาดวิทยา

โรคพิษสุนัขบ้า หรือ Rabies

โรคพิษสุนัขบ้าหรือชาวบ้านทั่วไปรู้จักกันว่า โรคกลัวน้ำ เกิดจากเชื้อไวรัสชื่อ เรบีส์ไวรัส (Rabies) มีรูปร่างคล้ายกระสุนปืน เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคนหรือสัตว์แล้วจะเดินทางไปตามเส้นประสาทเข้าสู่สมอง ที่สำคัญ เมื่อเกิดอาการขึ้นแล้วไม่สามารถรักษาให้หายได้ ต้องเสียชีวิตทุกราย

โรคพิษสุนัขบ้า ชื่อของโรคทำให้เข้าใจกันผิดคิดว่าโรคนี้เกิดกับสุนัขเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วโรคนี้เกิดกับสัตว์เลือดอุ่นด้วย โดยเฉพาะ: สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด เช่น แมว ะรီး ลิง กระรอก กระแต หงู ค้างคาว แม้แต่สัตว์เศรษฐกิจอย่าง วัว ควาย ม้า สุนัข พบในสัตว์ที่มีประวัติเคยถูกสุนัขบ้ากัดมาก่อน หรือสัตว์ป่าในเมืองไทยพบว่า สุนัขเป็นสัตว์แพร่เชื้อที่สำคัญมากที่สุด กว่า 95% ของผู้เสียชีวิตมาจากสุนัข รองมาคือ แมว

การติดต่อกับสุนัขและแมวที่ป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้า สามารถแพร่เชื้อได้ทางน้ำลาย เพราะเชื้อจะออกมาในน้ำลายเป็นระยะตั้งแต่ 1-7 วันก่อนแสดงอาการจนกระทั่งตาย คนเราจะติดเชื้อนี้ก็ต่อเมื่อถูกสัตว์ที่เป็นโรคนี้กัดหรือข่วนถูกสัตว์ที่เป็นโรคนี้เลียหรือน้ำลายสัตว์กระเด็นเข้าแผลรอยขีดข่วนหรือ เจ็บเมื่อกบฏตา จมูก ปาก ถ้าน้ำลายถูกผิวหนังปกติ ไม่มีรอยข่วนหรือบาดแผล ไม่มีโอกาสติดโรค การติดต่อกับการหายใจ มีโอกาสน้อยมาก ยกเว้นมีจำนวนไวรัสในอากาศเป็นจำนวนมาก เช่น ในถ้ำค้างคาว

อาการที่พบในสัตว์

ส่วนใหญ่นุ้ข แมว วัว ควาย มีระงะพักตัวไม่เกิด 6 เดือน

ระงะเริ่มแรก มีอาการประมาณ 2-3 วัน โดงสุนัขจะมีอารมณ์และอุปนิสัยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น สุนัขที่ชอบคลุกคลีกับเจ้าของ จะปลีกตัวออกไปหลบซุกตัวเบ้งบๆ มีอารมณ์หุดหิด ตัวที่เดงเวลาถกถักก็จะมีกลับมาคลอลเคล้ง เริ่มมีไข้เล็กน้อย ม่านตาขางขากว้างกว่าปกติ การตอบสนองต่อแสงของตาลดลง กินข้าวกินน้ำน้อยลง ลักษณะการเดินหรือกลิ้งผิดปกติ

ระงะตื่นเต้น คือ เริ่มมีอาการทางประสาท สุนัขกระวนกระวาย ตื่นเต้น หุดหิด ไม่อยู่นิ่งกัเดแหะสิ่งของสิ่งแปลกปลอม กัเดทุกสิ่งไม่เล็อกหน้า ถ้ากัเดขงหรือล่ำมไว้ จะกัเดกรงหรือโง้จนเล็อกกบปาก โดงไม่เจ็บปวดเส็งงเหง้าอนจะเปล่งงไป ถัวแข็ง

ระงะอัมพาต สุนัขจะมีหางน้อยตก ลันมีเส็งแดงคล้ำน้อยออกนอกปาก น้ำลายไหล และไม่สามารกใช้ลันได้ เลง สุนัขอาจแสดงอาการขงอกหรือขงอนคล่ำงมีอะไรอยู่ล่ำคอ ขาอ่อนเปล่งทรงตัวไม่ได้ ล่มลงแล้วลุกไม่ได้ อัมพาตขงทั่วตัวขงรวดเร็วและถางในมีสุด อาการสุนัขขงมีทั้งแบบดุริ่งและแบบซึม

สุนัข ที่แสดงอาการแบบดุริ่ง จะแสดงอาการในระงะตื่นเต้นให้เห็นเด่นชัดและงาวนาน แต่จะแสดงอาการในระงะอัมพาตลันมาก

ที่แสดงอาการแบบซึม จะแสดงอาการในระงะตื่นเต้นลันมากจนไม่ทันล่งเกดเห็น แต่จะแสดงอาการในระงะอัมพาตเด่นชัด

แมว อาการคล่ำงสุนัขแต่ไม่ชัดเจง และพบอาการแบบดุริ่งมากกว่าแบบซึม สุนัขและแมวที่เป็นโรคพิษสุนัขขงจะแสดงอาการป่วจจนกระทงถางไม่เกิน 10 วัน

ระงะพักตัวของโรค นมางถึง ระงะเวลาตั้งแต่เชื้อเข้าร่างกายจนกระทงเกิดอาการ บางรายอาจนานเกิน 1 ปี บางรายอาจเร็วเพ็งง 4 วัน แต่โดงเฉล้ง 3 สัปดาห์ถึง 4 เดือน กงนี้ขงอยู่ขงจำนวนเชื้อที่เข้าไป (ขนาดแผลใหญ่ ลักหรือมีขงแผล มีโอกาสที่เชื้อจะเข้าไปได้มาก) ตำแหน่งที่เชื้อเข้าไป (ถ้าอยู่ใกล้สมองมาก เชื้อก็จะได้เดินทางไปถึงสมองได้เร็วหรืออยู่ใกล้ปลางประสาทมาก เช่น มีอนหรือเก้ เชื้อจะเข้าสูระบบประสาทได้ง่าย) อาจคนกัเดกัเด (เด็กและคนชราจะมีความต้านทานของโรคต่ำกว่าคนหนุ่มสาว) สางพันธุของเชื้อ ถ้าเป็นสางพันธุจากสัตว์ป่า จะมีอาการรุนแรงกว่าสางพันธุจากสุนัข

ข้อมูล : สำนักสัตวสาธารณสุขและพิฒพวาพิตุกรรมสุภภาพ/สำนักระปาตวิทยา

อาการที่พบในคน สำหรับอาการของคนที่ได้รับเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนใหญ่มีอาการของสมองอักเสบ และไขสันหลังอักเสบ โดยอาการเริ่มแรกของผู้ป่วยจะมีไข้ต่ำ ๆ เจ็บคอ เบื่ออาหาร อ่อนเพลียง ต่อมา มีอาการคัน มักเริ่มจากบริเวณแผลที่ถูกกัด แสบๆร้อนๆ แล้วลามไปส่วนอื่น บางคนคันมากเกาจนกลายเป็นแผลอักเสบ มีน้ำเหลือง ต่อมาจะกระสับกระส่าย กล้ามเนื้อสั่นสั่น ไม่ชอบเสียงดัง เพื่อเชื้อ กระจายทางประสาทส่วนกลางตามเส้นประสาทไขสันหลังไปทั่วร่างกาย บางคนคันมากเกาจนกลายเป็นโรคทางจิต มีอาการกลัวน้ำมากโดยเฉพาะของแข็งของเหลว จะเกิดอาการปวดเกร็งทำให้ไม่องจากดื่ม น้ำมีอาการกลัวน้ำ จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า โรคกลัวน้ำ ไม่องจากกลืนแม้กระทั่งน้ำลาย จึงทำให้น้ำลายไหล บางคนอาจปวดท้องน้อยและขา คนไข้เพศชายบางรายมีน้ำอสุจิไหลออกมาโดยไม่รู้ตัว กล้ามเนื้อกระตุก แน่นหน้าอก หายใจไม่ออกหรืออาจชักเกร็ง อัมพาตหมดสติและตายในที่สุด

เมื่อถูกกัดทำอย่างไร ถ้าถูกสุนัขบ้ากัดหรือสงสัยว่าบ้ากัด ช่วน หรือเลี้ยงตามแผล ให้รีบปฏิบัติดังนี้

1. รีบล้างแผลให้เร็วที่สุดด้วยสบู่และน้ำสะอาดหลายๆครั้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการป้องกันการติดเชื้อ เพราะจะทำให้เชื้อโรคต่างๆ ที่บริเวณนั้นหลุดออกจากบาดแผลไปตามน้ำ ไม่ว่าจะเป็เชื้อโรคพิษสุนัขบ้าหรือเชื้อโรคอื่นๆ แล้วเช็ดแผลให้แห้ง ใส่ยาฆ่าเชื้อ เช่น โพวิโดนไอโอดีน ถ้าไม่มีอาจใช้แอลกอฮอล์ 70% หรือทิงเจอร์ไอโอดีน หรือยาฆ่าเชื้ออื่นๆ แทน

2. ต้องจดจำลักษณะและสังเกตอาการสัตว์ที่กัด รวมทั้งติดตามสืบหาเจ้าของเพื่อแจ้งประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า ที่มาของสัตว์และสังเกตอาการสัตว์ที่กัด 10 วัน (สุนัขคอกเดียวกัน พันธุ์เดียวกัน สีเดียวกัน ลักษณะคล้ายคลึงกัน อาจจำผิดตัวได้)

3. ไปพบแพทย์เพื่อรับการป้องกันรักษาที่ถูกต้อง ถ้ามีความเสี่ยงต่อโรคพิษสุนัขบ้า แพทย์จะฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้